

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo: „Angeljček“

Štev. 7.

V Ljubljani, 1. julija 1896.

Leto XXVI.

Večer.

Zvon oglašá se večerni
V mrak čez griče,
Vabi, kliče
Milo nas k molitvi verni.

Glej, oblačke v préstol krasní
Preustvarja
Zlata zarja,
Predno zgine v noči jasni.

Pa za luno priveslajo
Zdaj zvezdice,
Nje družice,
In čarobno v noč migljajo.

Kmetič spi po težkem deli;
Naj počiva,
Sladko sniva,
Dokler dan ne pride beli.

Dušo pa miline take,
Taki krasi
V nočnem časi,
Dvigajo mi nad oblake.

Zdi se mi, da na prestolu
V zarji zlati
Božja Mati
Milo gleda nas nizdolu

In da čez neba oboke
Čez planine,
Čez doline
Blagoslavlja nas otroke.

M. Z.

Znamenje za vasjo.

aša vasica leži pod visoko goro. Obdana je na vse strani od temnih smrekovih gozdov, in le tu in tam je kaj ravnega polja ali kak travnik. Svet se začne vzdigovati takoj za zadnjo hišo, in gozdi preidejo potem v planinske pašnike. Ker tedaj vaščani ne morejo dobiti doma dovolj sena, morajo po leti hoditi na planine kosit. Tu naložé mrvo v stogove in jih pusté potem čez zimo v gori. Šele, ko že doma klaja pohaja, tedaj se odpravi pet do deset mož po seno. Pravijo, da gredó »senarit«.

Kako nevarna je pot po snegu v gorah, vé le tisti, ki je že sam skusil. Pa krepki mladeniči se ne bojé ne snega, ne strmih pečin in v divjem teku drvé pred težkimi senenimi butarami po plazu ali vlaku, kakor imenujejo pot, po kateri vlačijo seno.

Toda vselej ne gre tako veselo. Večkrat se zgodi kaka nesreča. Temu uide senena butara, onega požene ob kako drevo, da si polomi ude. Često pa jim za hrbtom pretí še večja nevarnost — sneženi plaz, posebno ob južnem vremenu. In senariti ne moreš skoro drugače nego v snegu, ako hočeš kaj domov pripeljati.

V naši vasi se sicer pri senarenju ni zgodilo še veliko nesreč, a jedna se je le, in ta straši še sedaj vsakega. In s to nezgodo svaré vaške matere drzne senárje.

Veliko ljudij v vasi že ne pomni več one nesreče, pa križ v gozdu nad vasjo nam priča s sliko, predstavljajočo sneženi plaz: Kakor velika reka se valé neizmerne množine snega. Po vrhu se vrti senena butara, tam pri levi strani molí iz snega človeška glava in na desni se kaže moška, krčevito stisnjena roka. A plaz se boče takoj zopet naprej drvil in pokopal bo trupla nesrečnih bratov, Dolinarjevega Petra in Janeza. Pod sliko pa se še lahko čitajo besede: »*Ne hodi mimo, ako ne misliš pomoliti za duši nesrečnih bratov.*«

Temu znamenju se pa najraje vsak izogne, posebno še po noči, ker baje tudi straši.

Kako se je zgodila ta nesreča, bi nam najbolje povedala vaška mati, Grumova Jera. Žal, da je ni že več med živimi. Meni jo je pravila nekako tako - le:

Bilo je spomladi okoli Velike noči, ali je bilo preje ali malo pozneje, ne vem natančno. Povsodi so že imeli seno doma, le pri Dolinarju se jim nič ne mudi. Nastopi pak južno vreme in sneg se začne topiti. Tedaj gresta Dolinarjeva dva in trije od sosedov po seno. Dopoldne jim gre vse po sreči. Brž povežejo seno s trtami v butare in že se pripravljajo, da se spusté po dolini navzdol. Solnce prav gorko pripeka, in kar vidi se, kako se sneg topí. Pa za dober čevelj ga je še čez in čez in po nekodi so še globoki zameti. A danes se hoče vse spustiti in čudno, da še dopoldne noben plaz ni grmel v dolino.

Zdaj zazvoni v nižavi poldan. Senarji so ravno pripravljeni, da zdrčé po mehkiem snegu v dol.

»Malo pomolimo, potem pa odrinemo v božjem imenu«, dé Orančev Jože.

»Le. Pa ti naprej môli«, rečeta Karunov Tone in Jermanov France.

»Ê, zdaj ni čas za to. Kar pojdimo, bomo še preje doma«, reče zaničljivo Dolinarjev Peter.

»Molitev pustimo ženskam«, pripomni porogljivo Petrov brat, Janez.

S temi besedami pretegne Janez in za njim še Peter. Ostali trije pa začnó moliti »Angeljsko češčenje«.

Orančev Jože moli: »Še Očenaš za srečno zadnjo uro, milostljivo sodbo božjo«. V tem se pa privale debele snežene kepe ravno proti njim. V sredi molitve prenehajo in se umaknejo nazaj. Da so namreč kepe predhodniki plazu, jim je bilo znano.

Jermanov France zavpije za Dolinarjevima, ki sta že izginila v gozdu: »Bežita, plaz, ohoj!«

Ne neha še vpiti, že se utrga ravno nad njimi veliko snega in se zlije po vlaku za Dolinarjevima. Strašno grmi in poka, kakor bi imel ves sneg zbobneti navzdol. Visoko navzgor leti voda iz snega, ob strani se lomi drevje, po sredi se pa valí plaz vedno hitreje in hitreje. Za seboj pa pušča debelo kamenje in polomljena debla.

Prestrašeni gledajo ti trije za plazom in čakajo, kdaj se ustavi.

Kmalu res neha grmeti, in s tresočim glasom zavpije Karunov Tone: »O — o — ohoj!«

Vsi trije dolgo poslušajo, pa zastonj čakajo odgovora.

Takoj vedó, da je plaz pokopal Dolinarjeva dva. Seno tedaj popusté in gredó po gozdu v dolino. Zdaj pa zdaj zakliče kdo, a le odmev se jim zategneno oglašá.

V dobri uri dospejo na vznožje gore. Nato se zavijejo na stran proti mestu, kjer navadno ostaja plaz.

S strahom se približajo mestu. Toda zastonj iščejo bratov.

Kaj naj storé? — Karunov Tone gre v vas pravít o nesreči. Ona dva pa se obrneta ob plazu nazaj v goro. Ne hodita dolgo in dobita Petrov klobuk. Gresta potem še dalje in po drevesnih vejah vidita raztreseno seno in trte. Takoj sta prepričana, da sta Dolinarjeva v snegu, in žalostna se vrneta v vas.

Ko prideta domov, je že vse po koncu. Nekateri imajo lopate, drugi rovnice, in vsi se napotijo v les, da vsaj mrtva dobé izpod snega.

A vse delo je zaman. Sneg je trd kakor led in toliko ga je, da ima vsa vas dovolj dela mesec dnij. Ko torej vidijo, da bi bilo vse brez vspeha, se vrnejo domov, četudi neradi. Dolinarica sicer joka in prosi in obeta veliko plačilo, kdor ji sinova reši izpod snega, toda nihče si ne upa. Uboga mati se kar ločiti ne more in le skoro po sili jo spravijo v vas. Najbolj jo pa užalosti še to, ko pravijo možje, da bo treba čakati najmanj štirinajst dnij, da se sneg ali stopi ali vsaj zmehča. Pa čas jo le nekoliko ozdravi, in vsa v voljo božjo vdana pričakuje dné, ko vidi še jedenkrat, a zadnjikrat svoja ljuba sinova.

Gorko pomladno solnce res prav pridno pobira sneg. Kmalu je vse kopno, le plaz kljubuje požrešnim solnčnim žarkom.

Ne poteče še štirinajst dnij in zopet gredó kopat. Čez dobre pol ure dobé prvo truplo. Pri tem pogledu zaženó vsi strašen jok, in Dolinarica omedli. — Kmalu nato prikopljejo še do Janeza. Nesrečna brata potem položé na nosila in med molitvijo in jokom ju prinesó v vas. Zadať pa podpirata dve ženski obupano mater.

Drugi dan je pogreb. Pretresljivi trenutek, ko so pokladali brata poleg brata v zemljo, je še mnogim prav živo v spominu. Pač opomin, da tudi mladenič lahko umrje.

Da bi se spomin na brata ohranil dolgo časa, naroči Dolinarica slikarju Korenu, naj ji naslika kolikor mogoče živo in pretresljivo smrt v snegu. V koliko je slikar izpolnil svojo obljubo, se sedaj že ne more soditi, ker je že od dežja sprano, a deset let bo izvestno križ še kljuboval vsem vremenskim nezgodam — v svarilo drznim vaščanom.

* * *

Sedaj že vdove Dolinarice ni več med živimi; odšla je za Petrom in Janezom. Pač pa še živé priče, Karunov Tone, Orančev Jože in Jermanov France. Do smrti Dolinaričine ni hotel nihče pravega vzroka povedati, zakaj da sta ravno sama ona dva bila nesrečna. Ko pa je mati zatisnila vedno solzne oči, tedaj je tudi Karunov Tone povedal pravi vzrok. In tako je tudi Grumova Jera vselej, kadar je pripovedovala to dogodbo, pristavila na koncu:

»Ko bi bila Dolinarjeva molila, kakor so ti trije, živela bi lahko še danes.«

— o —

Svetniki — ljubitelji in ljubljenci živalij.

(Po Fr. Lindenu priobčuje Jos. Volc.)

XIII.

Sti gotovo zelo verodostojni pisatelj Sulpicius Severus pripoveduje tudi naslednjo dogodbo iz lastnega življenja:

Videli smo (v egiptovski puščavi) tudi družega puščavnika, ki je bival v tako majhni koči, da je imel komaj sam za potrebo prostora. Kadar koli se je vsedel k večerji, vedno ga je isti čas obiskala siva volkulja. Skoraj noben večer je puščavnik ni pogrešil. Čakala je toliko časa pred durmi, da ji je puščavnik prinesel kruh, kar mu ga je ostalo od večerje. Dobrotniku je zver oblizala roke, povžila kruh in zopet odšla. — Zgodilo se je pa nekoč, da je sveti mož dlje časa ostal z doma. Medtem je volkulja vsak večer prihajala h koči in čakala puščavnika; ker se pa med durmi ob navadni uri

nikdo ni zglasil, zver vlomi v kočo, da poišče stanovalca. Ni ga bilo. Visela pa je na steni košarica spletena iz palmovih mladik in v košarici je bilo shranjenih pet kruhov. Od teh si lačna teta volkulja jednega prisvoji in po zvršeni tatvini mirno zopet odide. — Ko se puščavnik vrne, najde v koči košarico raztrgano in tudi kruhov seveda ni bilo prejšnje število. Blizo durij opazi nekaj drobtin. Takoj se mu posveti, kdo je — tatica. Naslednje večere volkulje ni bilo več h koči; zdelo se je, da še zver ume krivico, ki jo je storila. Samotarcu je bilo težko pri srcu, da ni bilo več kosmate gojenke h koči. Molil je k Bogu, in glej, sedmi dan je bila volkulja zopet pred durmi. Silno plašna je bila in poznalo se ji je, da jo nekaj tišči. Ni si upala bliže in glavo je povešala, kot da prosi odpusčenja storjeni krivici. Puščavniku se je dobra zver smilila; zato jo pozove bliže in pogladi po glavi. Tisti dan je prejela v znak sprave dvojno porcijo. In kako je bila potem žival hvaležna in vesela! Oblizala je svojemu dobrotniku roke in odslej je zopet redno kot prej vsak večer prihajala pred kočo.

XIV.

Izredno pobožen puščavnik spremi некоč nekaj mož, ki so ga bili obiskali. Primeri se pa, da jim zastavi pot silna levinja. Zver ne pomišlja dolgo, marveč naravnost krene do puščavnika in se vleže predenj. Zopet vstane in mogočno koraka pred možmi. Le tu in sém postoji ter se ozre po možeh, če gredó za njo. Svetemu puščavniku se levinje obnašanje zdi tako čudno, da popotnike pregovori, naj ž njim vred sledé zverini. Pridejo do levinjega brloga. Tu je imela starka pet mladičev, ki so od rojstva ostali slepi. Vseh pet družega za drugim prinese pred brlog ter jih položi puščavniku k nogam. Zdaj šele spozna sveti mož, kaj je zver s početka hotela. Zakliče ime Kristusovo, dotakne se zaprtih očij mladičev, in glej! pri priči so vsi spregledali. Popotniki pa, ki so bili svedoki čudeža, hvalili so povsodi puščavnikovo živo vero in proslavljali mogočno ime Gospodovo.

XV.

Neki popotnik, ki je dlje časa bival v sveti deželi, pripoveduje to-le prigodbo. Neкоč smo onkraj Mrtvega morja korakali na strmo goro. Z višine smo gledali na puščavnika, ki se je sprehajal ob morskem obrežju. Pride tropa nevernih Saracenov po isti poti. Gredó mimo puščavnika, a jeden se vrne, potegne meč in v hipu odseka glavo nič hudega slutečemu samotarcu. Užaljeni smo gledali z gore krvavi prizor. Isti trenotek pa opazimo velikanškega ptiča, ki je bliskoma švignil z višav, zgrabil krvoločnega Saracena, dvignil ga v zrak in zopet spustil, da je razbit obležal na tleh. Tako je Bog po ptiču maščeval smrt svojega služabnika.

G a d.

(Spisal Stánon.)

Gh, nikar mi vedno ne moleduj! Kdo te bo poslušal? Saj si pred jedno uro jedla, kaj si že zopet lačna?»

»Mama, lačna, lačna...«

Matijeva Uršika je bila še majhna. Toliko, da je bila shodila. Govoriti še ni znala razločno, samo besedi »mama« in »lačna« sta šli gladko iz ust. Kako tudi ne? Saj ju je izgovarjala tolikokrat, da bi bilo res čudno, če bi se ji še ustavljali. Ne rečem, da bi bila toliko snedla. Matijeva mati so celo trdili, da bi Uršiki ne bilo premalo, če bi iz naprstnika jedla, toda materi je bilo včasih vendar preveč, če jih je vsako uro nadlegovala za jed. Saj tudi niso imeli vedno kuhanega.

In ravno danes so imeli mati toliko dela! Košnja je bila. Na travnikih so imeli kosce in grabljačice; treba je bilo kuhati južino za veliko ljudij, in vrh tega še za ptuje. Zato ni čudno, da mati niso hoteli danes uslišati proseče Uršike. Nekaj časa se še zmenili niso za njeno moledovanje.

Toda slednjič je postalo otrokovo vpitje: »lačna, lačna!« tako glasno, da ga ni bilo mogoče preslišati. Nič ni pomagalo. Ako so hoteli, da utihne za njimi sitni kričaj, morali so ugoditi otroku.

Zlili so torej v skledico malo mleka in jo postavili pred Uršiko na tla. Deklica je takoj utihnila. Vzela je skledico in zadovoljno mrmraje sedla na prag ter začela uživati tečno mleko. Seveda ji je bila roka še precej okorna, kajti zlila je več mleka po obleki, nego pojedla.

Mati se niso brigali za deklico, mudilo se je že za južino, zato so hiteli s kuho. Tudi deklica se ni zdaj več zmenila za mater. Zadovoljna je bila s sladkim mlekom. Ko se je sama najedla, — in to je bilo kmalu — vzela je svojo punčiko in tudi nji ponujala mleka. Videč, da sama ne more jesti, zalivala jo je tako dolgo z mlekom, da je imela uboga stvarica vse lasce in vso prej tako lepo rdečo obleko premočeno...

Bil je vroč dan koncem rožnika. Solnce je pripekalo, da je drgetal razpaljeni zrak nad kopico kamenja, zloženega pred Matijevo hišo.

Mati so uprav jemali sklede iz sklednika in pripravljali košaro, da ponesó delavcem južino, kar jih zmoti Uršikino kričanje:

»Mama, mama... čiba...!«

Tako je vpila Matijeva Uršika pogostokrat. Kadar je namreč sama jedla na pragu, prišle so večkrat požrešne kure in začele meni nič, tebi nič zobati iz iste skledice, ko Uršika. To deklici seveda ni bilo po volji. Ker pa sama ni bila kos nadležnim kokošim, morala je klicati na pomoč mater, da so ji odgnali nepovabljene goste.

Tudi danes so mati priskočili, da bi odgnali kokoši, toda, kako se vstrašijo, ko so zagledali mesto kokošij poleg otrokove sklede — velikega gada.

Sladko mleko je bilo privabilo nepoklicanega klateža iz kopice kamenja, kjer se je grél.

Kar ostekleli so od straha in roke so jim odnehale. Toda skoro so se zavedeli, vzeli Uršiko urno v naročje in jo odnesli. Na njihovo klicanje je prišel iz hleva pastir Ureh in pobil strupeno kačo.

»Moj Bog, moj Bog, kaj bi bilo, če bi bil gad pičil Uršiko!« tarnala so prestrašena Matijeva mati. »Sam Bog in njegov angelj varih je varoval otroka.« Mati so kar trepetali od straha. Mala Uršika pa je gledala tako brezbrizno in veselo okoli, kakor bi se ne bilo nič zgodilo. Saj ni nič vedela, v kakšni nevarnosti je bila.

»Ti mrčes gadj, ti!« mrmral je stari Ureh. »Od kod se je neki plazil? Najbrž je bil skrit med tem-le kamenjem.«

»Takoј danes mi moraš spraviti ta kup izpred hiše, Ureh. Kakšna nesreča bi se bila lahko pripetila!«

»I, seveda, nesreča, nesreča. — Naj bi bil gad pičil dete, i kaj, umrlo bi bilo, — gad je gad. Gadj, pik se ne ozdravi tako lahko!« mrmral je Ureh po svoji navadi in ogledoval ubitega gada.

* * *

Oglejmo si tudi mi, mali prijateljčki in prijateljice, tega zakotnega sovražnika, ki bi bil Matijevi Urški kmalu vzel mlado življenje! Dobro si zapomnite, kakšen je, da se ga znate ogibati, dokler ste še majhni. Kadar pa zrastete, — to vam lahko z mirno vestjo svetujem — tedaj pa po njem, kjer in kadar ga dobite!

Gad je približno tako dolg, kakor cela roka jednega izmed mojih malih čitateljev. Na trivoglavi glavi ima črno liso v podobi križa, od katere gre križem po hrbtu dolga proga. To je sramotno znamenje, s katerim je zaznamoval Stvarnik strupeno kačo. Ostalo truplo je rujava, sedaj svetlejša, sedaj temnejša. Med to nekazno barvo pa so posute rdečkaste pike, kakor da bi iz njih žarel peklenski strup.

Koža je debela in pokrita z malimi luskinami. To je gadova spodnja obleka. Vrh te ima tudi tenko, prozorno zgornjo haljo, katero pa v letu štirikrat do petkrat sleče. Tako slačenje se imenuje v kačjem jeziku »levitev«. Ne smete pa misliti, mili prijateljčki, da je to slačenje za gada tako lahko delo, kakor za vas, ako v nedeljo smuknete iz delavniških v praznične suknjice. To je za gada zelo nevarna stvar, kajti potegniti si mora sam svojo kožo raz glavo. Pri tem delu izgubi s kožo tudi naočnike z očij. Ti naočniki pa niso iz stekla, kakoršne imajo morebiti vaš dedek, ampak gadu prerastejo prozorne obrvi čez obe očesi, in to kožico imenujejo učeni možje, ki se pečajo s poznavanjem kač, »naočnike«.

S temi naočniki vidi gad tudi po noči. Pač neprijetno je videti rjavega ponočnjaka, kadar se plazi z odprtim žrelom, sikajočim jezikom in žarečimi očmi med travo in cveticami, nesoč dremajočim gozdnim živalim črno smrt.

Gad ne ljubi družbe. Najrajši se potika sam. Celo gadj, mladiči se ločijo takoj, ko izlezejo iz jajec, drug od drugega in ne vidijo se morebiti nikoli

več. Mali gadki skrbé precej sami za hrano. Z veliko spretnostjo znajo kmalu loviti kobilice in mlade žabe. Poznejše so jim miši najljubša jed.

V tem obziru so gadje celo koristni, in morebiti bi se človek še sprijaznil z njimi, da bi ne zalezovali tudi človeške pete. Toda ker človek vé, da mu jeden sam pik tega strupenega črva lahko vzame življenje, napovedal je gadu že zdavnej vojsko brez premirja.

Gadji strup je rmenkasta tekočina, katero hrani v dveh žlezah pod očmi. Iz teh žlez vodi po jedna cev v strupena zoba, ki se nahajata v zgornji čeljusti, na vsaki strani jeden. Ako gad upiči, postavita se zoba po konci in po ceveh priteče v vsekano rano majhna kapljica strupa.

Male živali umori gadji pik v nekaterih minutah. Človek čuti po piku veliko utrujenost, začne se mu vrteti v glavi, večkrat celo omedlí. Obraz mu postane smrtnobled, mrzel pot mu polije telo. Iz ust, nosa in ušes mu stopi črna kri, in oči se mu izbulijo. Pičena oseba toži brez prestanka, dokler se ne onesvesti.

Da se zavaruje razširjenje strupa po krvi, treba je pičeni ud nad rano trdo prevezati in rano izrezati, da ostrupljena kri odteče. Dobro je tudi rano izsesati, a le takrat, ako ima človek zdrave ustnice. Kot vspešno sredstvo zoper gadji pik se je obneslo tudi žganje, ki tudi čez mero zavžito ni imelo nobenih slabih posledic. Pred vsem pa je treba hitro iskati zdravniške pomoči.

Gorskim valčkom.

 hladni valčki srebrobeli,
 Kam, valčki, radi bi dospeli?
 Postojte malo, mene čujte:
 Srce otožno mi vzradujte!

Pa dalje, valčki, le hitite,
 Kam, valčki, li tako drvite?
 Tja nekaj vabi vas v daljave,
 Zato ostavljate višave.

Pa dalje, valčki, le hitite,
 Kam, valčki, li tako drvite?
 Glasno šumljate mimo mene —
 Navzdol, navzdol vas nekaj žene?

O hladni valčki srebrobeli,
 Kam, valčki, radi bi dospeli?
 Povejte mi, oj, govorite . . .
 A dalje, dalje le hitite.

O, da bi znali, kam drvite,
 Oj kam drvite, kam hitite:
 Slobodni tukaj bi ostali —
 Nikdar bi robstva ne poznali.

A. P.

V spomin nadvojvodi Karolu Ludoviku.

Čaprla so se zopet grobna vrata
Do hrama, koder spi naš carski rod:
Pozval je Bog cesarjevega brata —
Naš Karol Ludovik je šel odtod!

Ob njega krsti višnji knez je plakal,
Naš car, po rodu mu, po duhu brat;
Ž njim solze rod ob rodu je pretakal,
V bridkostnih dneh ž njim molil tisočkrat . .!

Ni bojna slava njemu venca zvila,
Ki bil glasnik miru je v svojih dneh!
Bil knez je to, čegar beseda mila
Umetnosti zvenela je v prospeh.

In rad iz jasne stopal je višine,
Po bratovsko je ljubil vse ljudi,
Bodril, tolažil, dvigal je trpine,
Človeštvu delal v prid . . . Sedaj ga ni!

V deželi daljni, koder piramide
Stojé iz davnih dôb, tam bolni sin
Po njem je vzdíhal; on, ljubeči oče, pride,
Pa oh, odide — sam bolnik — trpin!

Zaprla so za njim se grobna vrata
Do hrama, koder spi naš carski rod!
Pozval je Bog cesarjevega brata,
Naš Karol Ludovik je šel odtod!

Naš Karol Ludovik je šel, da gori,
Kjer biva Bog, nebá in zemlje car,
Kamôr hiteli so njegovi vzori,
Prejmè najlepšo, božjo krono v dar!

A nam, ki zrli smo njegova dela,
Poznali njega sto in sto vrlin,
Krepost njegove duše bo živela,
In to najlepši bo njegov spomin!

—k.

Matevžek.

(Slika iz naroda.)

(Koniec.)

III.

Gako se je Matevžek do kraja privadil na Izviru. Ali ko gleda, kako prijetno je Bukovčevim otrokom, ko gleda, kako brezskrbno živé doma, spomni se tudi on svoje matere, in poloti se ga iskrena želja in hrepenenje po domu, po rojstni vasi.

Za dva dni — pozna jesen je bila — ga že vidimo, ko zapušča Izvir in hodi skozi vasi, ne da bi prodajal. Namenil se je namreč hitro in kar naravnost udariti jo v rojstveno vas. Še tisti dan zvečer dospè domov. Mati Strgarica ravno drva nese v kuhinjo, ko vidi svojega sina Matevžka bližati se hiši. Polena izpusti na tla, hiti k njemu, objame ga in poljubi, rekoč:

»Matevžek, moj Matevžek, odkod si pa sedaj prišel, kako ti je bilo, ali ostaneš doma?«

»O, mati, dobro mi je šlo. Denar sem si sam služil, čisto sam. Poglejte, kaj imam.«

Strgarica kar obstrmi, ko ji pokaže ta nerazumni sin lepe, barvane podobe.

»In ti si vse to napravil?«

»Jaz, jaz; pa še lepše znam delati.«

Vzradoščena mati prime sina za roko in ga vede v hišo. Joj, Matevžek se nemalo začudi, ko vidi, kako so vzrastli sestra in bratca — po kratkih dveh letih — in vsakemu podari najlepših igrač.

Strgarica pa prinese skoro potem kar dve večerji: mlečno kašo, katere se Matevžek nikoli ni dovelj najedel, in pečenega krompirja, kateri mu je že od nekaj šel v slast ko sam méd. Po večerji mora pa materi natanko povedati vse, kar je doživel. To vam je bil vesel večer! Drugi dan se ljudje spogledujejo, češ, kaj neki je prignalo neumnega Matevžka domov. On pa kar beži, če koga zagleda; saj veste, tako nekako boji se ljudij, če tudi je bil že tako daleč po svetu.

Dva tedna sta že minula, odkar biva naš podobar pod rojstvenim krovom. Izdeluje polagoma podobe, in ljudje mu jih sproti odjemajo. S tem bi si pa

skoro nakopal sovražstvo starega vaškega podobarja, zato sklene zapustiti dom. Mati mu prigovarja:

»Matevžek, ostani doma, vidiš, lahko boš delal tiste-le reči, pa boš kaj zaslužil, in dobro nam bo.«

»O, mati, nočem, ne maram, saj je lepo pri ljudeh. Mati, jaz jutri grem, pa pridem skoro zopet nazaj.«

»Pa vsaj čez zimo ostani doma!«

»Ná-a, po zimi bom gori na Izviru, veste, tam pri Bukovčevih. Ta podobar doli v vasi je tako hud!«

Drugo jutro se Matevžek odpravlja. Strgarica zopet toči solze in naročuje sinu: »Matevžek, pe zimi se pazi, takrat ko je sneg visok in ko škriplje pod nogami. Letos bo mrzla zima, le varuj se, pa pridi domov, če te bo veselilo.«

Matevžek reče še s tistim svojim tankim glasom: »z Bogom«, poskoči na dvorišče in jo nameri v svoje znane kraje, tje, kjer mu je kupčija najbolj nesla.

* * *

Nadležna jesen se je hitro umaknila in za njo je prišla zima z vsemi svojimi prijetnostmi in neprijetnostmi — — —.

Mrzla februarvska noč je zavila vas Brdo v svoje ledeno krilo. Vse mirno počiva, le pri Strgarjevih nam kaže svetloba blede luči, da tū nekdo še ne uživa sladkega pokoja. Kdo? Matevžkova mati. Spominja se sina, ki je šel v drugo po svetu, in radi njega ne more zatisniti trudnih očíj. Kako se mu godi v tem mrazu, snegu? Je-li sploh še živ ali ne? Nerada, toda morala ga je poslati od hiše. Zakaj drugo pot ni ostal pri njej?

Zunaj pa na vso moč sneží in burja piska okolu oglov, kakor bi se otroci jokali. Strgarico kar mrzí po vsem životu. Ugasne luč in prične znova moliti in goreče moli za vse, najbolj pa za — Matevžka: »O Bog, Ti ga čuvaj telesnega in dušnega zla — vse se pa naj zgodi po Tvoji sveti volji.« Otožna mati zaspi, a v sanjah, težkih sanjah še bdi

Proti Izviru tava v tej nočni tmíni neki človek. Vajen je pota, saj ga je tolikokrat prehodil, ali nocoj ne najde prave steze.

Sneg pada v celih kepah in zametuje pota, rove in jarke. Vmes pa tuli burja v zamolklem, zavijajočem glasu.

Popotnik se tesno zavija v suknjo, roke tiščí v žepih, glavo drži nekoliko vpognjeno — v obraz se mu pa zaletava kosma za kosmo snega. Pač težavna pot!

Popotnik je — naš Matevžek.

Bil je v sosedni vasi, kjer je prodajal svoje blago, in vrača se na Izvir. Nekoliko se je res zakasnil, pa bi vendar še za dneva lahko prišel k Bukovčevim, ali zgrešil je — pot. Sneg jo je popolnoma zasul. Tod, koder je tolikokrat in tolikokrat nosil svojo vrečo, tod ležé danes celi kupi snežnih zametov. Kam naj krene? Nazaj ne more, kajti vsake stopinje sled se mu takoj za hrbtom izgubi, naprej ne vé. Ali le naprej, naprej, nekam bo že dospel! In Matevžek milo vzdihne: »Oh, mati, moja mati, kako je doma za gorko pečjo

lepo, a jaz moram bresti v taki mrzli noči po sneženih plazovih. Moj ljubi Bog, pripelji me skoro h kaki hiši — če je Tvoja volja !« In Matevžku porosi suh obraz solza za solzo. Natihoma jame moliti vse molitve, katere ga je naučila nepozabljiva mati, molitev za srečno zadnjo uro pa glasno moli v temno noč. Dalje in dalje brodi, sneg mu sega že do pasa — malko se oddahne. Zdaj pride na mesto, kjer je snega komaj do koščic. Na mogočni skali je. Stopi še tri korake, in oh! zmanjka mu tal . . . Slišati je še besede : »Moj Bog, odpu . . .« in šumenje po pečini navzdol — potem je pa vse tiho v nočni naravi, le ljuta burja se zaganja v strmo skalovje in poje žalostno mrtvaško pesem . . .

Proti jutru se zjasni oblačno nebo, in blede mesec se prvi ozrè v prepad, kjer počiva mrtev — naš ljubi Matevžek.

Rastislav Posavec.

Robinzoni.

(Igrica v treh dejanjih. — Spisal Svečan.)

Ivan. Pretrpeti se mora, če hočemo kam priti.

France. Jaz pa nič več ne verjamem, da bi bilo iz naše stvarí res kaj.

Ivan. Hočeš-li domú? Ali se nič ne bojiš?

France. Ah, saj to je takó hudó, ko nikamor ne moremo! Zakaj si nas zapeljal, Ivan? Ti si vsega vzrok.

Ivan (*žalostno.*) Morda mislite, da mene ne skrbi še bolj kakor vas druge? Pa čemú bi vam to pravil?

France (*skoči prestrašen kvišku.*) Ali tudi ti sam misliš, da ne pridemo nikdar več iz gozda? (*Jokaje.*) Pa čemú nas nisi peljal rajši domú nazaj?

Mirko. Joj, joj, gozd brez konca in kraja. (*Mirko in Lojze začeta jokati.*)

Ivan. No, dà, le jokajte vsi! (*Tolužljivo.*) Ali, otroci, slišite, saj jaz nisem dejal, da ne pridemo več iz gozda . . . Daleč je že še, precej daleč, ali naposled vendar pridemo do morja.

France. Ah, pojdi se solit s svojim morjem. Zdaj samo takó praviš! Jaz že ne grem več s teboj. Naravnost domú se vrnem, četudi bodo hudi. Tukaj ne maram umreti ali pa čakati, da me kakšen medved raztrga.

Lojze. Kaj bomo tukaj umrli, France?

France. Gotovo, če se precej ne vrnemo . . . Jaz pojdem domú. Ali greš z mano, Lojze?

Lojze. Ali pojdeš ti, Mirko?

Mirko. Ne, jaz ostanem pri Ivanu.

Lojze. Da te strahovi pojedó in zveri?

Mirko. Oh, ti, Ivan, pojdi še ti rajši domú, saj ne bodo mati nič hudi.

Ivan. Mirko, ali ne maraš več za morje in za otok?

Mirko. Saj ne moremo tjà . . . Ivan, in meni je že tako dolgčas po materi, in lačen sem . . . Pojdi domú, Ivan!

France (*prime Ivana za roko.*) Kar pridruži se nam, Ivan, da pojdemo skupaj. (*Pogleda na okrog.*) Ali od katere strani smo pa prišli?

Lojze (*kaže na desno.*) Od tam-le, jaz se še dobro spominjam.

France. Saj ni res, kaj pa ti veš! Ivan, ti povej, ali nas ni tam zadej ostrašilo (*kaže v ozadje*), pa smo pribežali sem.

Ivan. Jaz sem čisto zmešan; nikakor ne vem, kod bi se vrnili. Povsod je jednako drevje, povsod temno.

Mirko. Joj, joj, kaj ostanemo tukaj?

Lojze (*jokaje*). In vso noč!

France. Kaj bo z nami, kaj bo z nami . . . Oh, in tudi podnevi ne bomo mogli domú; saj je gozd na vseh stranéh. (*Jokaje se vrže na tla.*) Tukaj umrjemo, tukaj umrjemo! Ti si kriv, Ivan! (*Lojze in Mirko zajokata.*)

Ivan. Odpusti mi, France, prosim te. Čakaj, — France, ali hočeš, da grem naokrog pogledat, če je kje kakšna steza?

Mirko (*skoči k njemu.*) Nikamor ne pojdi, Ivan, zdaj ponoči . . . Veste kaj? Pokleknilo in molimo, pa čakajmo, dokler ne pride smrt.

Ivan, Lojze, France. Pokleknilo!

Ivan (*poklekne poleg Mirka, a takój zopet vstane in strahoma zašepeče Francetu:*) France, ali nič neliš?

France (*gleda na levo stran.*) Nekaj prihaja! Oh, bežimo, skrijmo se (*se oklene Ivanove roke.*)

Mirko. Ivan, Ivan, čuvaj me! (*Prime Ivana za drugo roko.*)

Lojze (*strahoma.*) Kaj pa je? Ali je divji mož? (*Skrije se za Ivana. Čujejo se koraki.*)

Ivan (*tiho, s tresočim glasom.*) Nič se ne bojte! Saj ne bo nič hudega!

Lojze, Mirko, France (*zakričé od straha.*)

IV. prizor.

Prejšnji. Stari ogljar (*pride od leve strani.*)

Ogljar. Oho, oho, kdo pa je tukaj? Glej, glej, otroci! Pa ob tej uri? Kaj pa počnete tu sredi gozda, kaj?

Lojze, Mirko, France (*pokleknejo predenj.*)

France (*z drhtečim glasom.*) Prosimo vas, lepo vas prosimo, pustite nas pri življenju; saj bomo pridni.

Ogljar. Nò, nò, nikar tacega strahu; kaj mislite, da otroke jém? Ali povejte mi, kaj pa vas je prav tu sem zaneslo? Zakaj niste doma? (*Ivanu.*) Govôri ti tam, ki stojiš in takó jezno gledaš!

Ivan. Oče, ali nam res ne boste nič hudega storili?

Ogljar. Kako vpraša! Kaj sem takó hud videti? Toda zaslužili bi, vi paglavci, kaj drugega, kakor prijazne besede. Jaz še nisem poznal otrok, ki bi se ponoči po gozdu vlačili. Čegavi ste pa? Odkod ste?

Ivan. Iz Doba, Veharjeva sva jaz in Mirko.

Ogljar. Ahà, — čegava sta pa vidva?

France in Lojze. Mlinarjeva.

Ogljar. Takó, takó! In kakó, da so vas pustili od doma?

Mirko. Saj nas niso pustili.

Ogljar. A, — torej ste sami šli. Česa ste pa iskali v gozdu?

Ivan. Ničesar nismo iskali.

Ogljar. To je moški odgovor! Kaj pa potem počnete tukaj?

Lojze. Ušli smo, da bi šli na morje.

Ogljar. Ušli ste, od doma ste ušli? In na morje hočete? Čakajte, vi otroci! Jaz bi storil pametno in pravično, ko bi vas kar tukaj pustil, da bi se izgubili in bi ne mogli več ne naprej, ne nazaj . . . ! Ali vas nič vest ne peče, da ste napravili toliko skrbij roditeljem, ki vas gotovo zdaj povsod iščejo. Uh, vi potepuhi, le z mano! Jaz vam bom pokazal, kaj se pravi potepati se. Aló, le z mano!

(Žene jih pred seboj v ozadje. Lojze in Mirko jokata na glas, France si briše solze, Ivan gleda skesano v tla.)

Zástor pade.

Tretje dejanje.

Soba, kakor v prvem dejanju.

I. prizor.

Veharjeva mati (*si deva ruto na glavo, da bi odšla.*) **Mati mlinarica** (*pride skozi vrata.*)

Mlinarica. Povejte mi, Veharjeva mati, ali vaših otrok še zdaj ni? Jaz sem tako v skrbeh, da ne vém, kaj bi počela.

Veharica. In jaz sem Vas ravno hotela iti vprašat, če je Vaš mož že domá. Saj jih je sel iskat?

Mlinarica. Oh, vse zastonj, mati Veharjeva! Preobhodil je vso vas in šel je še dalje, če bi se morda podili po kakšnem logu, — a nič in nič. Povém Vam, jaz sem se že jokala. Pomislite! Morda so se igrali pri kaki vodi — kaj otroci vsega ne napravijo! — in nesreča se vsak čas lahko pripetí.

Veharica. Oh, usmiljeni Bog, ne strašite me še bolj, saj sem že takó vsa iz sebe . . . Jaz se vselej bojim zánje, kadar jih ne vidim pred seboj. Vi še naših ne poznate. Poslušajte, kaj mi naredi Mirko oni dan. Jaz stojim pri peči, gnêtem kruh in se ne zmenim za paglavca, ki mi stefná nekaj pri oknu. Vendar, jedenkrat se ozrem, — in kaj vidim? Izvlekel je otrok iz miznice očetovo brivno britev in se drgne z njó po obrazu, ravno okoli očíj. Lahko mi verjamete, da mi je kar kri zastala. Potegnem mu stvar iz rok, in mislite si, začne se na glas jokati!

Mlinarica. Dà, taki so otroci, in naši niso nič boljši. Prav, kakor živo srebró! Posebno Lojze! France pa je bolj potuhnen; plazi se tiho okoli in zmirom ondod, kjer je kakšna nevarnost. Mikajo ga stope ali kolesa, ali potok; jaz se bojim, da kdaj res kaj skupi . . . In sam Bog vé, če se mu ni že danes kaj zgodilo; njemu in Lojzetu.

Veharica. Jaz sem pa za Ivana posebno v strahu. Ta se ne boji nobene stvari; da bi le še Mirka kam ne zapeljal . . .

Mlinarica. Veste, mati Veharjeva, meni je zelo tesno pri srcu, kakor bi me čakalo nekaj neprijetnega ali celó groznega.

Veharica. Tudi jaz sama ne vém, kaj mi je prav za prav. Odkar je šel moj mož po otroke, ne vém, kam bi se dejala. Kar sem ter tjà hodim in gledam, če se ne prihajajo.

Mlinarica. Z menoj je ravno taka . . . Povejte, mati Veharica, ali ni šel nocoj noben muzikant skozi vas? Ko bi se otroci morda vlekli za njim!

Veharica. Jaz nisem čula ničesar, ali mogoče je vendar.

Mlinarica. Čudno je to. kam bi izginili. In kako so mogli tako na tihem iz vaše sobe, ko ste bili vendar vi v veži, tega ne razumem.

Veharica. Poskakati so morali skozi okno; drugače si tega ne morem misliti.

Mlinarica. Sam Bog vé, kam bi bili šli . . . Nò, zdaj mislim, da prihajajo; v veži se slišijo koraki. *(Odpre vrata.)*

(Konec prihodnjíč.)

LISTJE IN CVETJE.

Iz mojega spisovnika.

(Priobčil Ant. Maier.)

3. Bitva pri Sisku.

Dné 22. junija, na god sv. Ahacija (Ahca) 1593. 1. so kristijani slavno premagali Turke. Hasan-paša je pridrl z 18.000 Turki pod Sisek. Podjarmiti je hotel slovenske dežele. Štiritisoč Slovencev, pod vodstvom Andreja Turjačana, plane na sovražnika. Bog in sveti Ahacij sta pripomogla kristijanom do slavne zmage. Vsa turška vojska je padla pod mečem kristijanov. Veliko Turkov pa je potonilo v Kolpi.

Od tega dné je imela naša dežela mir pred Turki.

Pregovori, izreki in pametnice.

(Zapisal A. K. Sezun-ov.)

1. Sreča nam radosti večja.
2. Pošteno življenje nam lajša trpljenje.
3. Pol resnica cela laž.
4. Čednosti imajo zdrave korenine, močno steblo, krepke veje, bujne mladike, zlato cvetje in nebeško sadje.
5. Dokler srce upa, ne čuti strupa.
6. Sama domišljija slaba kupčija.
7. Dober človek ima zlato srce,
Rad pomaga koderkoli gre.

8. Prilizenost sama sebi dobička išče.
9. Laž ima kratke noge pa tatinske roke.
10. Bog nam je tista opora, s katero se dovrši pokora.
11. Pametne misli imejmo v čisli.
12. Previdno in počasi rasto pšenični klasi.
13. Umetnosti in učenosti nikdar nima človek dosti.
14. Slaba je tega navada, ki zboljšanje vedno odklada.
15. Molitev nam je tisto orožje, s katerim si priborimo čednosti božje.
16. Sestra prenapete modrosti je ošabnost.
17. Kdor samega sebe izpozna, zaklad velik ima.
18. Dober prijatelj ta tvoj ni, ki ti resnice ne pove v oči.
19. Delavnost nas tolaži in dobro plačuje.
20. Slaba navada se odpravi nerada.

(Dalje prih.)

Kdo vé:

19. Kaj pomeni $\text{P} \times$
20. Zakaj se ne smejo srebrne žlice puščati v kislih jedilih?
21. Kaj je „homonim“?

Aritmogrif.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Zamenjajte številke s črkami takó, da vam vodoravne vrste imenujejo izraze zdolaj označenega pomena; prva vodoravna in prva navpična vrsta pa vam pové mesto na Kranjskem.

1. Mesto na Kranjskem,
2. bodeča rastlina; drevo,
3. kar dajo hiše ljudem,
4. rastlina z velikim sadom; del telesa,
5. svetnik; število,
6. jeden del zgodovine,
7. toliko kot moč,
8. ime mali deklici.
9. kraj trplj nja,
10. moško ime,
11. zadnja polovica »race«,
12. samoglasnik.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	5
2	3	5	4	1	2	3	4	5	6	7	
3	4	5	6	2	9	5	6	7	8		
4	10	1	9	5	1	2	3	4			
5	6	4	2	6	3	4	2				
6	2	9	10	9	8	1					
7	5	1	2	3	4						
8	9	10	11	1							
9	10	11	8								
10	9	2									
11	1										
5											

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Odgovor na vprašanja v zadnjem listu:

16. IHS je znamenje za najsvetejše ime Jezus in se tako-le tolmači: a) kot tri začetne črke latinskih imen: »Jesús hominú Salvator«, t. j. »Jezus Zveličar ljudi«. Jezuitje to obračajo tudi na svoj red in beró tako: »Jesum habemus Socium«, t. j. »Jezusa imamo tovariša«. — b) Drugi imajo to za tri začetne črke grških besedij: Ἰησοῦς Χριστὸς Σωτὴρ t. j. »Jezus Kristus Odrešenik«. — c) Zopet drugi pravijo, da so to prve tri črke v presvetem Imenu, ker H (η) je grški dolgi e — toraj: »Jes...«. — d) Jezuitje so to sveto znamenje še tako premenili, da so dejali na H še križec (†) spodaj pa tri žeblice, ki naj pomenijo črko V in poleg se bere: »In hoc signo vinces.« — »V tem znamenju boš zmagal«, kakor je videl na nebu cesar Konstantin. Imej vselej v največjem spoštovanju presveto ime Zveličarjevo.

17. Jabelka imajo proste kisline: jabelčno, čreslno, vinsko itd. Kadar se z nožem ureže, raztopijo se delčki jekla ali železa v kislinah in napravijo modročne spojine ali soli čreslno-kislega železa, neko tinto, ki pa ni nič škodljiva.

18. »Aritmogrif« je številčna uganka. Poiskati je treba besede, katerih črke so zaznamovane s številkami. in sicer tako, da v isti zagonetki veljajo jednake številke vedno za jednake črke.

Odgonetka anagrama:

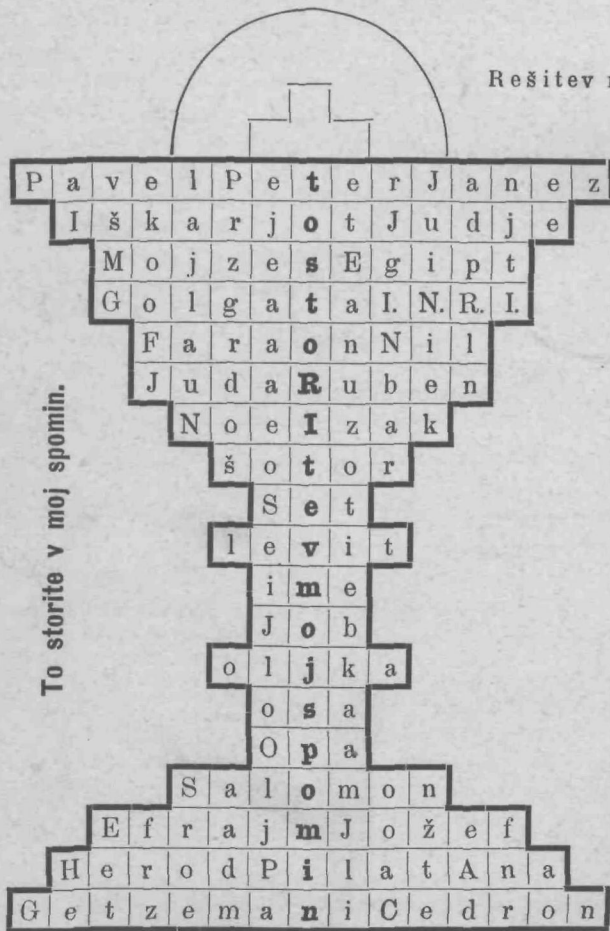
Nežica — ženica.

Prav so rešili: Hacin Josip, Žnidaršič Ant., Zorko Franc, Kajfež Josip, Kralj Alojzij, Dolinar Josip, dijaki v Ljubljani; Fabjančič Minka v Bučki; Karlin Davorina, Adamič Mar., učenki II. razr. slov. mešč. šole v Ljubljani; Bažec Mih., Degan Kat., Gažič Antonija, Grizon Ivan, Kapel Jože, Prodan Ivana, učenci šole Krkavške (Istrija); Kranjc Fr., učenec IV. razr. v Ločah; Strnad Adalbert, na c. kr. vadnici v Ljubljani; Rosina Miroslav, učenec IV. razr. v Ločah; Rus Pavlina, učit. kandid. v Ljubljani; Tonček in Marinka Šlamberger.

Rešitev naloge v zadnjem listu.

Prav so rešili: Sušnik Anton, Žnidaršič Anton, Hacin Josip, Kajfež Josip, Dolinar Josip, Kralj Alojzij, dijaki v Ljubljani; Cof Ivan, dijak v Kranju; Versec Vera in Jesensek Kr., učenki IV. razr. v Sevnici; Rožnik Ivanka, dekle v Preserji; Novak Pavla, učenka V. razreda v Idriji; Tomec Melhijor, Bydlo Ivan, Medio Janez, Strnad Adalbert, učenki IV. razr. na vadnici v Ljubljani; Meglič Berta in Minka, učenki IV. razr. na Vranskem; Osana Jos., učit. pri sv. Duhu nad Krškim; Petek Milan, učenec IV. razr. v Žalcu; Gladek Luka, drugošolec v Kranju; Klun Josip, učenec IV. razr. v Ribnici; Dostal Adolf in Karolina, učenca na vadnici v Ljubljani; Fabjančič Minka, na Bučki; Kragl Viktor, dijak v Trzinu; Šlamberger Marinka in Tonček, učenca v Ljutomeru; Preglej Pepica, učenka IV. razr. v Metliki; Vidmar Gabr., učenka v Logji; Karlin Davorina, učenka II. razr. slov. mešč. šole pri gg. uršulinkah v Ljubljani; Bažec Mih., Degan Kat., Gažič Antonija, Grizon Ivan, Kapel Jože, Prodan Ivana, učenci šole Krkavške (Istrija); Kranjc Fr., učenec IV. razr. v Ločah; Vavken Evgen, Gruden Mirko, Kersnik Anton in Josip, dijaki v Kranju; Rosina Miroslav, učenec IV. razr. v Ločah; Žibret Jak., Plaskan Emil, Balant Pepi in Anton, Dobnik Fr., učenki v Braslovčah; Kramar Anton, mizar v Mateni; Smajs Jer., Rojšnik Pepica, Šporn Julika, Marovt Než., Kompost Micika, Praprotnik Nežica, Rovšnik Ivanka, Vovšek Marička, Marinc Franciška, Čulak Lizika, Klančnik Liz., učenke III. razr. v Braslovčah; Adamič Mar., učenka II. razr. mešč. šole pri gg. uršulinkah v Ljubljani; Rus Pavlina, učit. kandid. v Ljubljani; Matjaž Josipa, Tratnik Mar., Matko Helena, Deleja Anton, učenki v Mozirju; Ana in Evgen Vavken; Končina Dragotina, Meden Nežika, Pasquotti Režika, Poglajen Anka, Poje Antonija, Rabič Ljudmila, Rant Slavka, učenke v Lichtenthurnovem zavodu; pl. Kapus Franciška in Ivan v Kamni gorici.

To storite v moj spomin.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik Ant. Kržiš. — Tisnilna Katoliška Tiskarna v Ljubljani.